
A N N A L E S
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA
LUBLIN – POLONIA

VOL. XLVIII, 1

SECTIO H

2014

Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu, Katedra Bankowości i Rynku Finansowego

MARIA MAGDALENA GOLEC

*Tożsamość spółdzielcza banku spółdzielczego na przykładzie
Banku Spółdzielczego w Kościanie*

The cooperative identity of cooperative bank in Kościan

Słowa kluczowe: banki spółdzielcze, zasady spółdzielcze, ograniczenia działalności banków spółdzielczych

Keywords: cooperative banks, cooperative principles, activity restrictions of cooperative banks

Wstęp

Działając wśród ogromnej liczby konkurujących ze sobą podmiotów na rynku finansowym, bank spółdzielczy powinien kreować własny specyficzny wizerunek, co wynika nie tylko z dążenia do uzyskania przewagi konkurencyjnej, ale też stanowi konsekwencję określonej wizji prowadzenia działalności. O ile poprawa konkurencyjności samych usług bankowych jest dla stosunkowo małego banku spółdzielczego trudnym zadaniem, o tyle podmiot ten może podjąć skuteczne kroki w sferze spółdzielczego wymiaru swojej działalności. Ze względu na dualny charakter tego rodzaju banków spółdzielczy wymiar aktywności będzie rozpatrywany w kontekście jej społecznych celów, działań czy efektów. Wydaje się, że tożsamość spółdzielcza może stać się najważniejszym atrybutem funkcjonowania spółdzielni kredytowej – należy jednak podnieść jej rangę, nie zaś pozostawiać ją tylko w sferze deklaracji.

Celem opracowania jest analiza obszarów tożsamości spółdzielczej polskich banków spółdzielczych oraz zbadanie postrzegania tożsamości spółdzielczej banku spółdzielczego na podstawie badania ankietowego pracowników centrali wybranego

banku. Rozważania będą prowadzone z wykorzystaniem literatury przedmiotu oraz badań ankietowych.

1. Kluczowe obszary tożsamości spółdzielczej banku spółdzielczego

Zgodnie z definicją spółdzielni Międzynarodowego Związku Spółdzielczego „spółdzielnia jest autonomicznym zrzeszeniem osób, które zjednoczyły się dobrowolnie w celu zaspokojenia swoich wspólnych aspiracji i potrzeb ekonomicznych, społecznych i kulturalnych poprzez współposiadane i demokratycznie kontrolowane przedsiębiorstwo”. Definicja ta odzwierciedla „bimodalny model spółdzielni”, podkreślając jej funkcjonowanie jako zrzeszenia oraz podmiotu gospodarczego. Powstając jako zrzeszenie ludzi mających określone potrzeby, spółdzielnia dla ich zaspokojenia prowadzi działalność gospodarczą [Piechowski, 2013, s. 40]. Trudno jest zatem mówić o „prawdziwej spółdzielni”, gdy organizacja ta staje się jedynie biznesem, a członkowie przestają mieć rzeczywisty wpływ na to, co się w niej dzieje, a wyznaczane cele mają jedynie charakter ekonomiczny. „Spółdzielnia jest biznesem, ale jeśli jest tylko biznesem, jest złym biznesem”¹, ponieważ z istoty powinna funkcjonować zarówno w wymiarze ekonomicznym, jak i społecznym.

Wyrazem włączania różnego rodzaju wartości do zakresu działalności spółdzielni, a tym samym uwzględniania „społecznego ducha”, jest Deklaracja spółdzielczej tożsamości², a w niej siedem zasad spółdzielczych [Szelągowska, 2011, s. 284]. Stanowiące specyficzny „katechizm” spółdzielczego ducha reguły spółdzielcze obejmują następujące zasady [Golec, 2004, s. 16–17; Piechowski, 2013, s. 41–42]:

- dobrowolnego i otwartego członkostwa – zwana też zasadą otwartych drzwi, podkreśla, że spółdzielnie są organizacjami dobrowolnymi, dostępnymi dla wszystkich osób,
- demokratycznej kontroli członkowskiej – której sformułowanie „jeden członek – jeden głos” najlepiej charakteryzuje odmienną spółdzielni od spółek opartych na kapitale,
- ekonomicznego uczestnictwa członków – traktuje spółdzielnie jako demokratyczne organizacje kontrolowane przez członków,
- autonomii i niezależności – spółdzielnie są samorządnymi, samopomocowymi organizacjami zarządzanymi przez swoich członków,
- kształcenia, szkolenia, informacji – spółdzielnie zapewniają swoim członkom, przedstawicielom wybranych organów oraz pracownikom i personelowi

¹ Słowa przypisywane Ch. Gide'owi, wielkiemu francuskiemu uczonemu twórcy koncepcji pankoopearyzmu, http://www.krs.org.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=166&Itemid=278 (dostęp: 29.04.2013).

² Deklaracja ta, obejmująca definicję spółdzielni oraz zasady spółdzielcze, została przyjęta przez XXXI Kongres Międzynarodowego Związku Spółdzielczego w Manchester w 1995 roku.

kierowniczemu możliwość kształcenia i szkolenia, tak aby mogli efektywnie przyczynić się do rozwoju spółdzielni,

- współdziałania – głosi konieczność zachowania spółdzielczej solidarności, spółdzielnie mają służyć swoim członkom w sposób najbardziej efektywny oraz wzmacniać ruch spółdzielczy poprzez współpracę,
- troski o społeczność lokalną – jako zasada pojawiła się dopiero w roku 1985, a wiąże się z uznaniem roli, jaką przypisuje się spółdzielniom w rozwoju lokalnym; wskazuje, że spółdzielnie pracują na rzecz właściwego rozwoju społeczności lokalnych, w których działają, poprzez prowadzenie polityki zaaprobowanej przez członków.

Wymienione zasady stanowią wyznacznik szczególnego podejścia lub relacji w odniesieniu do członków, pracowników, innych spółdzielni czy środowiska lokalnego. Oczywiście jest jednak, że to same spółdzielnie indywidualnie podejmują decyzje, jak ważne są te reguły dla nich i w jakim stopniu będą one rzeczywiście przestrzegane. Należy również podkreślić, że wybrane zasady zostały w Polsce przyjęte w aktach prawnych jako obowiązujące wszystkie spółdzielnie – np. reguła „jeden członek – jeden głos”, ekonomiczne uczestnictwo członków) [Ustawa Prawo spółdzielcze, 1982] – bądź jedynie wybrane branże.

Formalno-instytucjonalne rozwiązania w sektorze banków spółdzielczych w Polsce obligują te instytucje do [Ustawa o funkcjonowaniu banków spółdzielczych..., 2000; Strumiński, Twardowski, 2006, s. 37–39; Gospodarowicz, 2008, s. 14–15]: zrzeczania się z bankiem zrzeczającym, prowadzenia działalności na określonym obszarze (zasada terytorialności), oferowania usług kredytowych klientom z terenu działania (ograniczenie podmiotowe prowadzonej działalności) oraz oferowania węższego w porównaniu do podmiotów komercyjnych zakresu usług finansowych (ograniczenie przedmiotowe prowadzonej działalności)³. Wynikające wprost z zasad spółdzielczych dwa pierwsze ograniczenia działalności banków spółdzielczych uzależniono od skali działalności tych podmiotów mierzonej wielkością funduszy własnych. Ponadto ustawowo określony teren działania może zostać zarówno rozszerzony, jak i zawężony decyzjami: samych spółdzielców, banku zrzeczającego oraz Komisji Nadzoru Finansowego [Golec, 2012, s. 70–71]. W ostatnich latach zwiększanie wielkości funduszy własnych polskich banków spółdzielczych łagodzi ograniczenia regulacyjne, zarówno odnoszące się do terenu działania, jak i obowiązku zrzeczania się tej grupy podmiotów⁴. Tym samym regulacyjne limity dotyczące terenu działania nie mają charakteru restrykcyjnego, gdyż o faktycznej terytorialności funkcjonowania decydują same banki spółdzielcze, na różne sposoby definiując lokalność prowadzonej działalności.

³ Przesłanką wprowadzania ograniczeń przedmiotowych i podmiotowych do działalności banków spółdzielczych jest ograniczanie skali ryzyka podejmowanego przez te instytucje. Ponadto podmiotowe ograniczenia działalności wiążą się ze spółdzielczą zasadą troski o społeczność lokalną.

⁴ Zgodnie z krajowym rankingiem banków spółdzielczych „Wyróżniające się banki spółdzielcze” w 2012 roku 65 banków spółdzielczych miało fundusze własne na poziomie co najmniej 5 mln euro, wymóg ustawowy dla pozostałych instytucji od początku 2008 roku wynosi 1 mln euro. [Ekstraklasa spółdzielcza, s. 13].

Należy zatem przyjąć, że podobnie jak w innych rodzajach spółdzielni również w bankach spółdzielczych o zakresie wymiaru spółdzielczego będą decydować autonomiczne decyzje poszczególnych instytucji tego segmentu rynku. Do najważniejszych obszarów decyzyjnych w tym zakresie należą:

- relacje między spółdzielnią a jej właścicielami,
- znaczenie lokalnego charakteru działalności,
- funkcjonowanie w ramach określonych struktur zrzeszeniowych.

Największa liczba zasad spółdzielczych dotyczy osobowego charakteru działalności spółdzielni, a więc szczególnego charakteru relacji między właścicielami a bankiem. Podkreślanie spółdzielczego charakteru banku ma miejsce wówczas, gdy m.in.:

- cele banku uwzględniają potrzeby członków spółdzielni,
- wzrostowi skali działalności instytucji towarzyszy proporcjonalny wzrost liczby członków,
- baza członkowska ma charakter rozproszony,
- członkowie uczestniczą w procesach decyzyjnych, np. poprzez udział w zebraniach grup członkowskich,
- bank dąży do pogłębiania relacji z członkami, np. dzięki spotkaniom integracyjnym,
- członkowie korzystają z wypracowywanych nadwyżek finansowych, z tym że skala wypłacanej dywidendy nie powinna być nadmierna⁵.

Zakres akcentowania przez bank spółdzielczy lokalnego charakteru działalności, a więc troski o społeczność lokalną, może wyrażać się:

- we wskazywaniu lokalności w celach oraz misji banku,
- w zwiększaniu skali kredytowania dla podmiotów gospodarczych działających w otoczeniu banku zgodnie z hasłem „lokalny pieniądz na lokalne potrzeby”,
- w pomocy na rzecz lokalnych inicjatyw, celów uznawanych za społecznie użyteczne, np. finansowanej z wypracowanej nadwyżki finansowej,
- w udzielaniu wsparcia określonym segmentom potencjalnych klientów, polegającego np. na bezpłatnej obsłudze finansowej osób zagrożonych ubóstwem,
- w propagowaniu korzystania z usług finansowych, przeciwdziałaniu wykluczeniu finansowemu, prowadzeniu działalności informacyjnej, szkoleniowej.

Lokalny charakter działalności podkreślają same banki, gdyż ta właśnie cecha pozwala wyróżnić się poszczególnym jednostkom na konkurencyjnym rynku. Na przykład w badaniach ankietowych prowadzonych przez T. Siudka to właśnie znajomość rynku lokalnego prezesa banków spółdzielczych wskazywali najczęściej (65% ankietowanych) jako mocną stronę banków spółdzielczych [Siudek, 2011, s. 276].

Zgodnie ze spółdzielczą zasadą współdziałania oraz wymogami regulacyjnymi banki spółdzielcze funkcjonują w ramach struktur zrzeszeniowych. Zrzeszanie się

---

⁵ Warto wskazać, iż jeśli wziąć pod uwagę dane z sektora banków spółdzielczych, w ostatnich latach członkowie w większym zakresie godzili się na pozostawienie nadwyżek finansowych w bankach, głównie z powodu konieczności ich wzmocnienia kapitałowego. Na przykład w 2012 roku spółdzielcy przeznaczali na zwiększenie funduszy własnych 94% wypracowanego zysku [*Nasze kapitały prawie kapitalne*, s. 15].

małych spółdzielni kredytowych wynika z ukształtowanej historycznie tzw. zasady pomocniczości (subsydiarności), oznaczającej wspomaganie jednostek spółdzielczych w zaspokajaniu potrzeb, których nie mogą zaspokoić samodzielnie. Wiąże się zatem, z jednej strony, z instytucjonalizacją pomocy i solidarności instytucji spółdzielczych, z drugiej zaś z funkcjonowaniem samodzielnych podmiotów rynku na rynku finansowym [Gospodarowicz, 2008, s. 32]. Wobec wyzwań związanych z koniecznością sprostania konkurencyjności na rynku finansowym obserwuje się tendencję do zwiększania znaczenia „nadbudowy” spółdzielni kredytowych poprzez powoływanie różnorodnych dodatkowych jednostek zależnych specjalizujących się w oferowaniu ściśle określonych usług finansowych. Należy jednak podkreślić, że możliwy jest różny zakres współpracy banków w ramach zrzeszeń, a poszerza się on wraz z:

- postępem standaryzacji różnych elementów w ramach zrzeszeń, np. produktów finansowych, marki, promocji, rozwiązań proceduralnych,
- intensyfikacją działań o zakresie samopomocowym w ramach grupy,
- rozwijaniem na poziomie sektorowym instytucji realizujących wspólne zadania w ramach grupy banków.

W kwestii rozwiązań instytucjonalnych zrzeszeń pojawiają się dodatkowo pytania dotyczące zakresu kompetencji poszczególnych banków spółdzielczych i funkcji instytucji działających na poziomie zrzeszeń spółdzielni oraz wyboru rozwiązań optymalnych, z jednej strony zapewniających realizację indywidualnych celów poszczególnych jednostek, z drugiej zaś umożliwiających wykorzystanie zalet wspólnoty spółdzielczej zrzeszeń.

2. Postrzeganie tożsamości spółdzielczej na podstawie badania pracowników wybranego banku

Wobec indywidualnego podejścia poszczególnych banków spółdzielczych do spółdzielczego wymiaru działalności przeprowadzono badanie zakresu postrzegania tożsamości spółdzielczej wśród pracowników wybranej instytucji bankowej na rynku wielkopolskim – Banku Spółdzielczego w Kościanie. Powstał on w 1868 roku pod nazwą Spółka Pożyczkowa dla Powiatu Kościańskiego – jest więc jednym z najstarszych banków spółdzielczych w Wielkopolsce.

Jako cele szczegółowe badania ankietowego wskazano⁶:

- zbadanie opinii pracowników na temat specyficznych cech banku spółdzielczego pod kątem działalności na konkurencyjnym rynku finansowym,
- poznanie opinii pracowników na temat idei spółdzielczej w działalności banku,

---

⁶ W celu ustalenia ostatecznej wersji poszczególnych kafeterii w formularzu ankiety wstępnie opracowany formularz został zweryfikowany przez wybranych pracowników. Konsultacje w tym zakresie pozwoliły na wyeliminowanie błędów oraz dostosowanie badania do specyfiki funkcjonowania wybranej instytucji. Badanie przeprowadzono wśród pracowników centrali banku 14 lutego 2012 roku. Według stanu na koniec 2011 roku w Centrali

- zbadanie wiedzy pracowników na temat ograniczeń związanych ze spółdzielczą formą prawną działalności.

Większość ankietowanych jako cechę specyficzną banku (tabela 1) wskazała znajomość jego klientów. Wiąże się to z mniejszą skalą działalności, pewnością prowadzenia działalności finansowej, ale również z tradycją korzystania z usług banku wśród klientów banku. Równie ważną specyficzną cechą jednostki okazał się lokalny charakter właściciela banku. W pierwszym etapie badania ankietowani jedynie wskazywali ważne w ich opinii czynniki, dopiero potem zostali poproszeni o dokonanie ich hierarchizacji.

Najważniejszą determinantą tożsamości banku jest, według pracowników, polski, lokalny właściciel banku. Drugim w kolejności wskazywany czynnik to dostosowywanie oferty finansowej do potrzeb lokalnego rynku. Podobne znaczenie ma fakt, że bank realizuje cele dostosowane do potrzeb społeczności lokalnej. Pracownicy dostrzegają także rolę przynależności do zrzeszenia SGB – 6 wskazań, natomiast najczęściej wskazywany czynnik „znajomość klientów” występuje jedynie jako wskazanie drugiego wyboru (żadna z osób nie uznała cechy za najważniejszą).

Tabela 1. Specyficzne cechy banku spółdzielczego według pracowników wybranej instytucji

Czynniki	Udział wska- zań ogółem*	Najważniejszy czynnik	Drugi czynnik w rankingu
Znajomość klientów (lub członków) banku	91,7%	0	5
Polski, lokalny właściciel banku	66,7%	14	2
Tradycja działalności finansowej	58,3%	1	3
Dostosowywanie oferty finansowej do potrzeb lokalnego rynku	37,5%	5	4
Przynależność do zrzeszenia SGB	33,3%	1	3
Oferowanie usług finansowych specyficznych dla rolnictwa	33,3%	0	2
Otwartość banku na nowych członków	29,2%	1	0
Oferowanie usług finansowych wspólnych dla zrzeszenia SGB	29,2%	1	1
Wspieranie specyficznych potrzeb społeczności lokalnej	20,8%	0	1

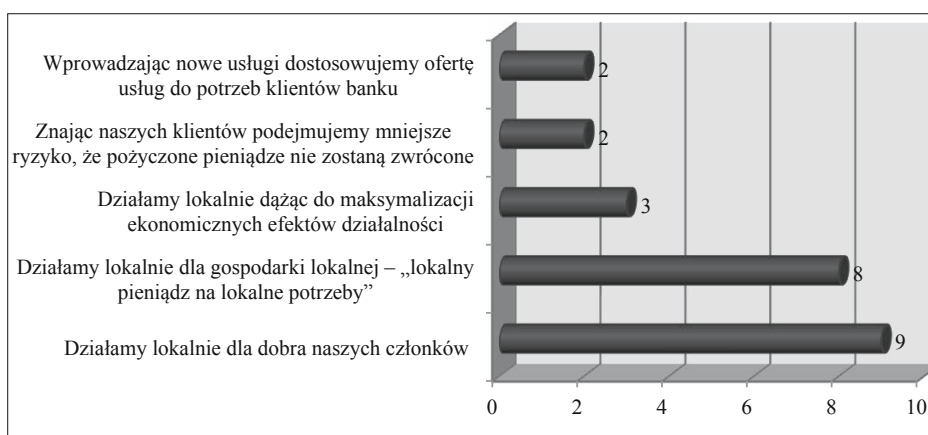
Banku Spółdzielczego w Kościanie liczba etatów wynosiła 41,5. W związku z faktem, iż z badania wyłączono osoby pełniące funkcje administracyjne oraz pracujące w dziale informatycznym, a także ze względu na zmianowy system pracy ostatecznie w badaniu ankietowym wzięły udział 24 osoby, co stanowi prawie 68% zatrudnionych.

Realizowanie celów działalności dostosowanych do potrzeb społeczności lokalnej	20,8%	1	2
Lokalna skala działalności (w tym oferowanie kredytów dla klientów z terenu działania banku)	20,8%	1	1
Dostosowywanie oferty finansowej do potrzeb członków banku	16,7%	0	0
Oferta usługowa zaspokajająca podstawowe usługi finansowe (brak ryzykownych produktów finansowych)	4,2%	0	0
Mniejsze ryzyko działalności kredytowej wynikające z lokalnego charakteru działalności	4,2%	0	0

* Odsetek ankietowanych wskazujących określony czynnik, przy czym ankietowani mogli wskazać kilka czynników.

Źródło: badanie ankietowe.

Specyfika działalności pojedynczego podmiotu gospodarczego najczęściej wynika ze sposobu definiowania misji i celów działalności przez jego kierownictwo oraz faktycznej ich realizacji. Według strategii banku na lata 2009–2013 misją Banku Spółdzielczego w Kościanie jest zaspokojenie potrzeb na usługi finansowe na lokalnym rynku, przede wszystkim klientów będących udziałowcami banku, w sposób konkurencyjny, aby mogli oni prowadzić efektywną działalność gospodarczą, poprawiać jakość życia i bezpiecznie zachować wartość swoich oszczędności. Bank podkreśla zatem znaczenie lokalnego obszaru prowadzenia działalności oraz konieczność zaspokojenia potrzeb klientów i członków banku. W ankiecie sformułowano kilka haseł odnoszących się do definiowania celów oraz szczególnego sposobu prowadzenia działalności przez spółdzielnię kredytową. Pracownicy zostali poproszeni o wskazanie hasła, które jest najbardziej adekwatne do działalności BS w Kościanie.

Rysunek 1. Idea bankowości spółdzielczej w Banku Spółdzielczym w Kościanie w opinii pracowników

Źródło: badanie ankietowe.

Uzyskane odpowiedzi nie są jednoznaczne. Największą liczbę wskazań uzyskało hasło podkreślające znaczenie członków w działalności banku, a 8 osób wybrało wariant odpowiedzi akcentujący lokalność działalności instytucji – są to odpowiedzi zgodne ze zdefiniowaną misją banku. Warto podkreślić, iż również w trzeciej odpowiedzi zwrócono uwagę na ograniczenia obszaru działania banku.

Tabela 2. Rodzaje dostrzeganych przez pracowników ograniczeń w działalności Banku Spółdzielczego w Kościanie

Ograniczenia	Ogólna liczba wskazań	Liczba wskazań	
		Najważniejsze ograniczenie	Drugi czynnik w rankingu
Ograniczenie terenu działania BS	11	0	5
Ograniczenia wynikające z przynależności do zrzeszenia SGB	10	6	2
Brak możliwości finansowania większych inwestycji	8	3	3
Konieczność nieustannego dostosowywania działalności do regulacji nadzorczych/brak proporcjonalności regulacji nadzorczych	8	2	3
Dominujący charakter branży rolniczej	7	1	3
Brak niektórych usług w ofercie banku	6	4	0
Ograniczenia kadrowe lub organizacyjne działalności banku	2	1	0
Konieczność wypłaty dywidendy członkom banku	1	0	0

Źródło: badanie ankietowe.

Spółdzielcza forma prowadzenia działalności bankowej powoduje różnorodne ograniczenia natury ekonomicznej. Z badania wynika jednak, że 29% ankietowanych nie dostrzega takich barier, a taki sam odsetek badanych zauważa je, ale uznaje za nieistotne. Najczęściej jako przeszkodę w prowadzeniu działalności wskazywano ograniczenie terenu działania banku spółdzielczego (prawie 65% udzielających odpowiedzi na temat barier), jednak nie jest to najważniejszy czynnik (żadna z osób nie wskazała tego uwarunkowania jako najistotniejszego). Znaczna część pracowników dostrzega ograniczenia związane z przynależnością do zrzeszenia SGB czy brak możliwości finansowania większych inwestycji.

Podsumowując, należy podkreślić, że pracownicy są świadomi szczególnych cech banku spółdzielczego. Kluczowym czynnikiem wyróżniającym działalność banku jest polski, lokalny właściciel. Wybory dotyczące poszczególnych pytań nie dają jednak klarownego obrazu sposobu definiowania tożsamości banku i specyfiki wynikającej

ze spółdzielczej formy gospodarowania. Na przykład z jednej strony jako zasadnicze hasło BS wskazywano prowadzenie działalności na rzecz członków banku, z drugiej zaś podobna odpowiedź jako czynnik wyróżniający działalność banku pojawia się stosunkowo rzadko.

Zakończenie

Biorąc po uwagę przeprowadzone analizy, należy podkreślić, że wymiar ekonomiczny działalności banków spółdzielczych nie może być jedynym rozważanym i uwzględnianym aspektem działalności tego rodzaju instytucji. Jako spółdzielnie powinny one w jakimś zakresie uwzględniać zasady Międzynarodowego Związku Spółdzielczego, które w odniesieniu do pojedynczych organizacji ujawniają się w relacjach z członkami, odnoszeniu się do potrzeb lokalnych społeczności oraz funkcjonowaniu w zrzeszeniach spółdzielczych. Polskie regulacje prawne wyznaczają minimalny zakres realizacji zasad poprzez terytorialność działalności banków spółdzielczych oraz obowiązek ich zrzeszania się. Wymogi te jednak nie dotyczą największych instytucji, które z racji skali działalności odgrywają największą rolę w sektorze. Uwzględnianie „spółdzielczego ducha” w budowaniu własnej tożsamości rynkowej przez indywidualne banki stanowi kapitał tych podmiotów, który przyczynia się do większej ich wiarygodności rynkowej oraz stanowi kluczowy składnik swoistej przewagi konkurencyjnej.

Na przykładzie wybranego banku spółdzielczego zweryfikowano świadomość spółdzielczej tożsamości wśród pracowników centrali banku. Badane osoby poprawnie wskazują pewne szczególne cechy banku spółdzielczego, podkreślając szczególnie relacje z bazą członkowską; na kolejnym miejscu w odpowiedziach pojawia się lokalność działalności instytucji. Około 1/3 pracowników funkcjonowanie w ramach zrzeszenia postrzega również jako ograniczenie prowadzonej działalności. Otrzymane wyniki świadczą o tym, że pracownicy wybranej instytucji dobrze rozumieją spółdzielczą tożsamość. Należy jednak podkreślić konieczność szerszego upowszechniania wiedzy na temat spółdzielczych uwarunkowań działalności banku spółdzielczego (rozpatrywanego i innych) oraz potrzebę realizacji spółdzielczej zasady szkoleń oraz informacji, aby w ten sposób przyczyniać się do propagowania idei spółdzielczych wśród Polaków.

Bibliografia:

1. *Ekstraklasa spółdzielcza*, „Nowoczesny Bank Spółdzielczy” 2012, nr 5.
2. Golec M.M., *Lokalność działalności banków spółdzielczych w Polsce*, [w:] *Wybrane historyczne i współczesne aspekty rozwoju banków spółdzielczych w Polsce*, M. Stefański (red.), Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna we Włocławku, Włocławek 2012.

3. Golec M.M., *Spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe na rynku usług finansowych w Polsce*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu, Poznań 2004.
4. Gospodarowicz A. (red.), *Funkcjonowanie spółdzielczych grup bankowych w Polsce i wybranych krajach Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2008.
5. *Nasze kapitały prawie kapitalne*, „Nowoczesny Bank Spółdzielczy” 2012, nr 7–8.
6. Piechowski A., *Wartości i zasady spółdzielcze a społeczeństwo obywatelskie i gospodarka społeczna*, „*Oeconomia Społeczna*” 2013, nr 1 (6).
7. Siudek T., *Bankowość spółdzielcza w Polsce i wybranych krajach Unii Europejskiej – wymiar ekonomiczny, organizacyjny i społeczny*, Warszawa 2011.
8. Strumiński D., Twardowski D. (red.), *Banki spółdzielcze w Polsce*, Narodowy Bank Polski, Warszawa 2006.
9. Szelągowska A., *Polska bankowość spółdzielcza – wczoraj, dziś i jutro*, [w:] *Współczesna bankowość spółdzielcza*, A. Szelągowska (red.), CeDeWu Sp. z o.o., Warszawa 2011.
10. Ustawa z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze (Dz. U. z 1982 r., Nr 30 poz. 210 z późn. zm.).
11. Ustawa z dnia 7 grudnia 2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających (Dz. U. z 2000 r., Nr 119 poz. 1252 z późn. zm.).

The cooperative identity of cooperative bank in Kościan

A cooperative bank as an institution of the cooperative sector operates in both economic and social dimension. A limited participation of the cooperative dimension of such institutions is due to legal regulations, however, only the bank can decide about taking into account the actual identity of the co-operative.

The purpose of the study became a co-operative identity analysis of Polish cooperative banks and to examine the perception of cooperative identity in cooperative banks based on a survey of headquarters staff of the selected bank. Based on a survey of employees there was found a good knowledge about the characteristics and limitation of activities resulting from the cooperative legal form.